

## זה בורר פרק שלישי מנהדרין

בן.

## עין משפט

לג א מיי פ"א מהל'  
שמיטין הלכה יא:  
לד ב ג מיי שם פ"ח  
הלכה יח:

## רבינו חננאל

גבאין אלע זאכן  
 שמלכות מטילע מס' פון  
 זיך לבושתו פון היהודים  
 זיך אהר אהר אהר  
 מכל וזיך דחוי רבנן לפי  
 מוסכין שמעריכין זינס  
 נושאים עינים למקצתן  
 ומקלין עינים ומכבדין  
 ומקצתן יתור מן  
 הריא נמנע גוילין לפיכך  
 פסלתוהו רבנן: **חמא** רב  
 ורועה שאמרו **חמא** רב  
 פון פסליין בן רועה בהמה  
 דקה בן רועה בהמה  
 נספה מסתברא הכי כדברא  
 מדרתן נאמנין ג' /  
 ורועה בן רועה דאלי  
 רועה נאמנין עילי רועה  
 בהמה גסה נמי פסולין הן  
 לעדות ודמיין לערנא  
 פסולתן אבל לא לעדות  
 מדרתן: **דאי** לערות  
 ג' למא לי ואקשניא **דאי**  
 מאי לערנא אמאי ורעי  
 בקרי לה כי תלתא **דאי**  
 גמרי רינא ספילי ושענין  
 אתא לאשקענימין אפי' הני  
 דלא שכחי כיישוב א'  
 קבלינתו עליה אינו יכול  
 לתזור בן אמר בן יהודה  
 סתם רועה בן כלומר  
 אפי' שלא ארהו נוטל  
 משדות ואחרים ומשכיל  
 פדיתו בהמות פסול. **אמר**  
 סתם גבאי כשר עד שיראו  
 דחתו ויהי יתור ממאי  
 דחתו גיה: **אמר** ר' יוסי  
 ויזא סתם גבאי הוה י"ג  
 שנין כי היה אתי ריש  
 רבנן למתא חוריה אמר  
 להבנן לך קנא כח בחריין  
 וגר' כי קנא נפשיה  
 וגר' י"ג מצי יצירילי  
 בסדניא אהריתיהו ללוגני  
 קלליתיהו מניה אלי  
 אצטריכו לי: **אמר** ריש  
 בתתאלי הוי קורין חוריה  
 דאספי' שביעית חסור  
 שביעית והוי אומרים  
 אספין כשרין חסורין  
 פסולין משכרבו משכר  
 מעות לעמיס' ועינים אספי'  
 ומייתא להו ר' חני מעות  
 חסור אהר הוה אהר  
 פסולין משכרבו האמנין  
 וזמן ניתנו עורבי כוכבים  
 ותובעין אורבא מייניהו  
 התויר להן לאסוף ולפרעו  
 חילי כדו ריש דאמרי  
 ורעי שביעית משום  
 איתנו חזור למלך אספין  
 שריין וזרעין פסולין. **אמר**  
 חייא בן רונקין ר' יהושע  
 בן יהודה הוה אלי לעכר  
 שנה כסאיא שביעית  
 פגע בהו ריש לקיש אול  
 בהרייהו חזיה להווא  
 גברא אורבא שביעית  
 אמר להו כהן חורש.  
 חורש כדורבא אני הוא  
 להווא שביעית חני שיה  
 חלום הכהנים סתם חסור  
 על שביעית א"ל חייא  
 לומר אשטותא איי כהונה  
 כלומר יכול הוא שיאמר  
 שיהו ש' שלו היא אורבא  
 חייא בתותו חני גברא  
 אחרינא דהוא כסא חני  
 כהן חורש אמר לו יכול  
 כלום אמר איהו לו יכול  
 לעכר דהאילן אלי ומורתא  
 בעדותא חני חני צריך  
 לקשור לפיכך אני חותך  
 חני ומורתא נומרתא  
 תרומה נשפלה למאה  
 סאה שביעית תעלה פחות  
 ממאה קרבן ומפני כן  
 חני מרבית איהו לבתן  
 ור' חורא חני דין.  
 חני חני חני חני חני חני  
 חני חני חני חני חני חני  
 חני חני חני חני חני חני

**מִשְׁרָבוֹ הָאֲנָסִין וּמֵאֵי נִינְהוּ אַרְנוּנָא.** וְהָיָה מִשּׁוּם אַרְנוּנָא הִתִּירוּ לְחֹרֶס וּלְרוּעַ דְּהוּא אִיסוּרָא מִדְּלֹאֲרִייתָא וְיִלְדֵּי שְׂבָעִייתָא בְּזִמְנָא הַזֶּה דְּרַבְּנָא אָמַי יִלְדֵּי דְּפִקּוּחַ נֶפֶשׁ הוּא שְׂשׂוּל לְהֵסֵא הַמֶּלֶךְ מִן וְאִין לֵהֵס מֵהַ יִפְרַעְנוּ וּמֵהֵים בְּחַפְזִיתָא הַתֵּלֶךְ וְהֵים אִיתִמֵּר צִירוּשְׁלֵמִי מִשּׁוּם חַי נֶפֶשׁ:

**לְעֵבֶר** הַשְּׁנֵה בְּעֵסֵיא. וְהָיָה הֵיאךְ הֵיוּ מַעֲבְרִין בְּעֵסֵיא פִּי עֵסֵיא חוּלָה לְאָרֶץ הַזֶּה כִּדְלֹאֲמֵינִי פִי חֻקַּת הַבְּמִים (ד' צ"ג יד נ. ו. וס) עֵסֵיא וְאִסְפִּימֵיא וְכו' וְיִלְדֵּי דְלַעֲבֵר רַ"ל לְחֻשׁוֹ וְהֵים מִשְׁמַע מִדְּקֹאֲמֵר כֶּהֱן וְחֹרֵיס מִשְׁמַע שְׂבָעִייתָא הֵיאךְ וְאִין מַעֲבְרִין הַשְּׁנֵה שְׂבָעִייתָא כְּדֹאֲמֵרִי (לְעֵל ד' י. ב.)

**אֲנִיסְטוֹן** אֲנִי בְּתוֹכָהּ. פִּי"ה לָשׁוֹן רֹאשׁוֹן שְׂכִיר אֲנִי בְּתוֹכָהּ וְקֹרַקַּע שֶׁל נְכִרִי הוּא וְלֹא נִהְיָא לְדֹאֲמֵרִי צִגִּיטִין (דף סב. וס) אִין עוֹרְדִין עִם הַנְּכִרִי שְׂבָעִייתָא ע"כ נִרְאֵה כְּפִירוּשׁ אֲחֵר שְׂפִירֵשׁ הַקּוֹנְטֵרַס מִשּׁוּם אַרְנוּנָא:

וְקוֹר וּזְרָעוֹ בַשְּׁבִיעִית  
לֵאמֹר אוֹסְפִין כְּשֶׁרִין  
בְּר זֶרְנוֹקִי וְרִ"ש בֵּן  
בֶּר שְׁנָה בַעֲסִיא פִנֵּעַ  
בַּהֲדִייהוּ אִמְר אִיזִיל  
חֲזִייה לַהֲהוּא גִבְרָא  
כְּהֵן וְחֹרֶשׁ אִמְרו לוֹ  
נִי בְתוֹכוֹ תוֹ חֲזִייה  
סָח בְּכִרְמִי אִמְר לֵהֵן  
אִמְר לַעֲקֵל בֵּית הַבֵּד  
הַלֵּב יוֹדֵעַ אִם לַעֲקֵל  
לֵהוּ בְרִישָׁא אִילִימָא  
בְרִישָׁא הָא נָמִי לִימְרו  
אֵלָא הָא אִמְר לִיה  
הֵךְ מָאִי שְׁנָא כְּהֵן  
עִית <sup>(6)</sup> (דִּתְנֵן) <sup>(5)</sup> סָאָה  
סִאִין שֶׁל שְׁבִיעִית  
כִּבּוֹ וְהוֹיֵנן בַּה אִמְאִי  
מִי תְרוּמָה חוּץ מִדְּמִי  
חֵיִיא מִשְׁמִיָּה דְּעוּלָא  
נִגְמִין אֲשִׁבְעִית אִמְרו  
לְהֵתָם סְלִיקוּ לֵאגִירָא  
אַתָּא לְקַמִּיה דְּרַבִּי  
חֲשׂוֹדִין עַל הַשְּׁבִיעִית  
אִמְר לֹא קִשְׁיָא לִי  
רֹעִי בִקֵּר <sup>(7)</sup> וּרְבִנָן  
אִמְר לֹא דְמִי הֵתָם  
לְהֵהוּא שְׁתָּא  
וְקִשְׁר רִשְׁעִים אִינוּ  
דָּא עָקָא כִּי אֲתוּ  
לִי קְרִי לִי רֹעִי

לא מיד<sup>1</sup> אמר להו ואי קרי לכו רועי צאן מאי אמין  
שכנא הוה דריש בתליסר רבוותא חזקיה הוה  
כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלים כתב שכנא  
א וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא השלימו שנאמר  
וזן קשת כוננו חצם על יתר הוה קא מסתפי חזקיה  
נטיה דעתיה דקוב"ה בתר רובא כיון דרובא מימסרי  
נביא ואמר לו<sup>2</sup> לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר  
קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המגזין הלך  
בית דוד בא נביא ואמר לו<sup>3</sup> מה לך פה ומי לך פה  
הנה ה' מטלטלך מטלטלה גבר אמר רב<sup>4</sup> מטלטולא  
ברכי חנינא מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא  
צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים וגו' תנא הוא ביקש  
איהו אתא גבריא לא אחריה לדשא באפי משריייה  
אמרן

**אֲרוֹסְפִין כְּשֵׁרִין.** דַּמְנִי לַמִּיכְלִינְהוּ קוֹדֵם זְמַן הַבִּיעוּר: וְאֲזַל עֵינִים  
**אֲסָפִי לָהּ.** בְּצִבְלֵי הַמַּעֲשֹׂת וְהוּא לָהּ סוֹחֵרִי שְׂבִיעִית וְרַחֲמִנָּה אִמֵּר  
לְאַחֲכָהּ [וְיִקְרָא כֵּן] וְלֹא לְסוֹחֵרָה (ע"ז עב). וְכִי מִשְׁמַע מִתְנַתִּין בְּתַחֲלָה לְאֵל  
הַפְּסוּלִין עֲשֵׂיוּ מִשּׁוּם סוֹחֵרִי שְׂבִיעִית הֵיוּ קוֹרִין אֶת־אֲסָפִי שְׂבִיעִית  
וּכְשֵׁרִין מִשְׁרְבוּ הָאֲנָסִין חֲזָרוּ לְקָרוֹת  
אֵת הָאֲרוֹסְפִין סוֹחֵרִין וּפְסוּלִין: **אֲרֻנוֹן.** אֲרֻנוֹן  
מִסָּם שְׁגוּבָה מִתְּלֵךְ מִן הַתְּפֹחוֹת כִּן וְכָן.  
כּוֹרִין מִן הַשָּׂדֶה לִשְׁנֵה: **פָּקוּ וְרַעו**  
**בְּצִבְעִיעִית.** שְׂבִיעִית בּוֹמֵן הַזֶּה דִּרְבָּן  
דְּבַטְלָה קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ: **כְּרִיב.** חֵרֶשׁ:  
**אֲמָר לָהּ.** רֵישׁ לְקִישׁ: **כֵּן וְחוּרָה.**  
הַזֶּה כֵּן הוּא שְׁחוּרָה בְּצִבְעִיעִית דִּלְמָרִי  
לְקַמֵּן נִחְשָׁדוּ כֹהֲנִים עַל הַשְׂבִּיעִית:  
**אֲגִיסְטוֹן.** שָׂכִיר וְקִרְקַע שֶׁל נָכְרִי  
הוּא. אֲי"ג מִשּׁוּם אֲרֻנוֹן שְׂכָרוֹ צֶלַל  
הַבֵּית לַחֲרוּשׁ: **כַּפָּה.** וּזְמֵר כֶּרֶם:  
**עֵקֶן.** דְּדוּרְתָּ"א וְזִרְכָּה לְבֵית הַדָּבָר  
לְקַשּׁוֹר אֵת תְּפֹחַ הַיָּתִים כְּשֶׁעוֹרִין  
בְּהֵמָה אֲרוֹתוֹן בְּקוֹרָה: **הַבֵּז יוֹדַע.** לְבִז יוֹדַע  
אֵלֶּם לְעַקֵּל נִתְכוּן אוֹ לְעַקְלָקְלוֹת:  
**לְעַקְלָקְלוֹת.** לְעִצּוֹר עַל דָּם: **סַעֲלָה.**  
דִּתְרוּמָה צִטִּילָה בְּחֹדֶר וּמֵאלֶּה הַשְׂבִּיעִית  
וְיִאכַל זֶה קוֹדֵם זְמַן הַבִּיעוּר: **לַפְּחוֹת.**  
מִשּׁוּם אֲרֻנוֹן הָיוּ לֵאלֶּם מְדוּמָּה וְסוֹחֵרָה  
לְזִרִים: **יִמְכְרוּ לָכֶן.** דֹּהֵא שְׂרִיָּה  
לְ"י תְרוּמָה: **דְּמִי תְרוּמָה.** כְּלוּמֵר  
בְּצוּל דִּתְרוּמָה אֵין דְּמִיָּה יִקְרִים כְּחוּלִין  
לְפָנֵי שְׂאִינָה הָרְאוּהָ אֵלֶּה לְכַהֲנִים. כְּלוּמֵר  
יִמְכְרֶנָה צֶעֳלִים לְכַהֲנִים בְּמָה שִׁיכּוֹל  
חוּץ מְדָמִי הַתְרוּמָה שְׁהוּא חֵיב לְתַמָּס  
לְכֶהֱן בְּחֵסֶךְ דְּמוֹתָ לְמַכּוֹר שְׂבִיעִית  
עֵינֵי מִלְכּוֹלֵה הֵיא וְדִמִּיָּה קוֹדֵם הַבִּיעוּר:  
**נִחְשָׁדוּ כֹהֲנִים.** לְהַשְׁהוֹת שְׂבִיעִית אֲחֵר  
זְמַן הַבִּיעוּר דְּמוּרוֹ בֵּה הִתִּירָא מִשּׁוּם  
דִּלְשִׁמְרוֹ תְרוּמָה וְקִדְשֵׁי קִדְשִׁים לְגִבְיָהּ  
וְהַשְׂבִּיעִית נִמְנִי קְדוּשַׁת הָאֶרֶץ הֵיא:  
**אֲחֵרִי.** ר' חִיָּא בֶר זִרְנוּקִי ור' שַׁמְעוֹן  
עָלִיָּה דְרִישׁ לְקִישׁ: **עֲרוּדָה** הוּא דִין.  
קִנְתָּרִן הוּא זֶה וּמִטְרִים בְּדִבְרֵיו: **יָי**  
**מִמֵּי הַסֶּם.** לְעִילֵי שְׁמַעְרִין בֵּה שְׁנֵה  
כְּדִלְמָרִין בְּכ"ק (דף ע"א): **הַתְּחִירִין**  
**עַל הַשְּׂבִיעִית.** שְׁנַעְשׂוּ סִיגוּרִין  
לְרַשְׁעִים: **שְׁלֹשָׁה רֹעִי צָר.** צָרָק  
כִּכְּסָן גָּדוֹל (ע"ל דף ע"ב): **קֶשֶׁר רַשְׁעִים**  
הוּא. וְהֵיאֵךְ אֵת־סוֹמְכִין עַל מִנְיָן זֶה  
לְעִשּׂוֹת כְּדִבְרֵיהֶם וְאִפְסִיו אֵין עוֹשִׂין  
עֲצוֹר כְּדִין וְכֹדֵא אֵין הַשְׁנֵה מִתְעַבְרַת  
לְעֵדֶיךָ דְּצִיבִין (א) בִּיד יִמְנִין חֵה אֵינוֹ  
מִנְיָן: **דֵּא עֵקָא.** שְׂאֵתָה קוֹרֵא אֶת־  
רַשְׁעִים: **שְׂבָנָה.** מִמּוּנָה עַל צִיתוֹ שֶׁל  
חֻזְקִיהוּ מִלֵּךְ יְהוּדָה: **הַשְּׁלִימוֹ.** לְעוֹבֶדֶךְ:  
**וְיִדְרֹכוּ קֶשֶׁם כּוֹנֵנוּ חֵלֶם וּגו'.** עַל שֶׁס  
שְׂעִי"י הֵחֵן הוּא מִצָּקֶם לְהַמִּית אֵת  
אֲדוּמִיו בְּלִשׁוֹן הָרַע הַכְּמוֹד שֶׁס: **לֹא**  
**תִּתְּמוּרָן קֶשֶׁר.** אֵת תִּתְּמוּרָן בְּדַעֲתָךְ  
חֻזְקִיהוּ שִׁיָּה מִנְיָנוֹ שֶׁל שְׂבָנָה מִנְיָן  
לִיתְחַבֵּר רֹב: **בְּקִבְרֵי בִּישׁ דָּבָה.** שְׁהִיא  
מִתְּגַאֲלָה לְמִרְדּוֹ בְּמַלְכוּת וְלִיקְבֵּר בְּמוֹתוֹ  
בְּצִקְצוֹרַת הַמַּלְכִים: **לָנוֹךְ יִנְכַּף לָנֶפֶשׁ**  
**דְּדוֹר.** כִּבֵּז יִסְבְּחוּן חֵיילוֹת כְּדוֹר  
כְּשׁוֹרָה לְהַגְלוֹתָךְ אֵל אֶרֶץ רַחֲמָנָא יִידִים.  
סִיפִיָּה דְקֶרָא שְׁמָה תְמוֹת וְשֶׁס מִרְכְּבוֹת  
כְּכּוֹדֶךְ קִלְוֹן בֵּית אֲדוּנֶךְ: **יָי הוּא.**  
שְׂבָנָה נְפִיקָה עִם סִיעָתוֹ לֵאלֹהִת  
מִירוֹשָׁלַם וְלֵהֲשִׁילֵם עִם סִנְתָרִיב:  
מִשְׁרִיתָךְ

דגברא קשי מדאיתתא <sup>4</sup>ועמך עמה אמר רבי יוס  
ועמך עמה וכתב התם <sup>5</sup>ועל שפם יעמה <sup>6</sup>צנוף יצנפן  
קלון בית אדניו לפיכך נהפך כבודו לקלון כי הוה נמ

בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואמרינן זאת אומרת נחשדו הכהנים  
אחא ירש לקיש לקמיה דר' יוחנן א"ל בני אדם החשודים על השביעית כשרין לעבר השנה  
עצא כלומר זו צרה: שכנא הוה דריש בתל סרי רבבותא וחזקיה בחד סר והוה חזקיה מ

## מסורת הש"ס

(א) [נ"ל דתניא, (ב) [מוסף  
תרומות פ"ו, (ג) לעיל יח;  
(ד) כתובות כח, (ה) [קולר.  
רש"א, (ו) [וע"ע מוס'  
סוכה לו. ד"ה אחרוג ומוס'  
חולין קד. ד"ה כודרת],

## תורה אור השלם

1. כי הנה הרשעים  
יירכבו וישבנו חזק  
על ירי לירות ומוט חזק  
לישרי לב; והילים ים  
לא האמוניקן אשר לכל  
אשר יאמר העם הנה  
קשר ואת מורא לא  
תירא ולא תערצו;  
ישעיהו ח ב'  
3. מה קח פה ומי קח  
פה; כי חצבת קח פה קבר  
חצבי מרום פה קח  
בסעל משכן לו;  
ישעיהו ח ח'  
4. הנה י' מטלסלה  
מטלסלה גבר ועתק  
עטה;  
ישעיהו ח ט'  
5. והצרו עשר בו חזק  
בגדי יהוה פרמים ויראש  
יהיה פרוע ועל שפם;  
ישעיהו ט ט'  
6. יקרא ים גמ  
צפון יצפן יצפה  
בדור לא ארץ רחבת  
ידים שמה ממות ושמח  
מכרבת כבדו קח בית  
אזניך;

## גליון הש"ס

גמ' א"ל ואי קרי לכו  
רועה צאן. עיין ע"ז דף נט  
ע"א תוס' ד"ה דא"ר:

## הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה קשר וכו'  
דבעינן צ"ד נאמנין וזה  
אינן נאמנין הס"ד:

לעזי רש"י

דדורת"א [רידורט"א].  
סורג המחזיק את הויתים  
תחת הקורה בבית-הבד.

## מוסף רש"י

לעקל בית הבר. כמין  
קופה מסורגת צמודה  
ואחרי סחיטת הזימים עתן  
הגפת צאותו עקל ומניח  
עליו קורה ומכבדו להוילא  
המשקה הנשאר (ע"ז עה.).